

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 19, 22, 25, 26, 27, 31, 46, 55, 58, 82, 86, 92, 93, 94, 95, 101 IR 102 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 82¹, 82², 82³ IR 103¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4877 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-327 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4878

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. birželio 9 d. sprendimo Nr. SV-S-1638 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 12 ir 13 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 19, 22, 25, 26, 27, 31, 46, 55, 58, 82, 86, 92, 93, 94, 95, 101 ir 102 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 82¹, 82², 82³ ir 103¹ straipsniais įstatymo projektui Nr. XIIP-4877 (toliau – Įstatymo projektas) ir teikti šias pastabas ir pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo:

1.1. Įstatymo projekto 10–13 straipsnių nuostatomis siūloma privalomai centralizuoti viešuosius pirkimus – įkurti mažiausiai 75 centrinių perkančiųjų organizacijų tinklą centrinės valdžios institucijų ir savivaldybių lygmenimis. Pritariant Įstatymų projektu siekiamiems tikslams, susijusiems su viešųjų pirkimų centralizavimu, pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė jau yra apsisprendusi dėl sau pavaldžių įstaigų viešųjų pirkimų funkcijos centralizavimo modelio, pagal kurį bus plėtojamos pirkimų objektų standartizavimo ir viešosios įstaigos CPO LT (toliau – VŠĮ CPO LT) duomenų pagrindu veikiančios informacinės sistemos galimybės, o likusius viešuosius pirkimus nutarta perleisti 4 profesionalioms centriniams perkančiosioms organizacijoms. Taigi remdamasi sukurtu ir sėkmingai veikiančiu viešųjų pirkimų centralizavimo mechanizmu, Vyriausybė yra parengusi ir pateikusi Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 82 ir 86 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIIP-4287. Atsižvelgiant į tai, siūlytina Įstatymo projekte nustatyti teisę Vyriausybei pasirinkti centralizavimo modelį ir nuspręsti dėl sektorinių centrinių perkančiųjų organizacijų, teikiančių paslaugas atitinkamoms ministerijoms, į jų veiklos sritį patenkančioms perkančiosioms organizacijoms ir kitoms perkančiosioms organizacijoms, steigimo. Įvertinus tai, kad centralizavimas, be visų jo pranašumų ir teikiamos naudos, ilgina prekių, paslaugų ir darbų įsigijimo procesus ir mažareikšmių pirkimų atveju ne visuomet gali būti tikslingas, siūlytina palikti galimybę savivaldybių taryboms savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimų centralizavimo tikslingumo iki 10 000 eurų vertės pirkimo sutarčių atveju. Taip pat siūlytina nustatyti, kad savivaldybių tarybos steigia ne regionines centrines perkančiąsias organizacijas, o savivaldybių centrinės perkančiąsias organizacijas. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė ir savivaldybių tarybos priimtų privalomo pobūdžio sprendimus dėl centralizavimo masto, siūlytina atsisakyti nuostatų, leidžiančių nesinaudoti centrinės

perkančiosios organizacijos paslaugomis, bei nuostatų, pagal kurias centrinės perkančiosios organizacijos galėtų atsisakyti atlikti pirkimus kitų perkančiųjų organizacijų vardu ir naudai.

Tokios nuostatos sudarytų savivaldybėms galimybę ir teisę savarankiškai priimti sprendimą dėl smulkių (iki 10 000 eurų) pirkimų centralizavimo tikslingumo. Tai sudarys sąlygas perkančiosioms organizacijoms operatyviau įsigyti neplanuoto poreikio prekių, paslaugų ar darbų (pvz., reprezentacinių, smulkiam remontui reikalingų prekių ir pan.).

Įstatymo projekte siūlytina papildomai reglamentuoti universaliosios centrinės perkančiosios organizacijos vaidmenį Lietuvos viešųjų pirkimų sistemoje atsižvelgiant į VŠĮ CPO LT patirtį ir išteklius vykdant centralizuotus pirkimus ir plėtojama elektroninį katalogą, kuriuo dabar naudojasi visos šalies perkančiosios organizacijos. Šiame elektroniniame kataloge sudarytos sąlygos perkančiosioms organizacijoms labai paprastai, patogiai, skaidriai ir greitai įsigyti standartinių objektų, pirkimai įvyksta automatinio būdu, minimizuojant žmogiškojo veiksnio įtaką. Dėl šių priežasčių atliekant viešuosius pirkimus CPO LT elektroniniame kataloge maksimaliai mažinama korupcijos rizika. Minėtina, kad CPO LT elektroninio katalogo plėtra yra vienas iš uždavinių Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, tikslams pasiekti.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pirkimų vykdymas pagal standartizuotus procesus duomenų pagrindu veikiančioje bendroje sistemoje ženkliai palengvina tiekėjų dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose, nes norint pateikti pasiūlymą tiekėjams nereikia didelių laiko sąnaudų siekiant išsiaiškinti skirtingus perkančiųjų organizacijų poreikius, paprasta perprasti prisiimamų įsipareigojimų mastą, reikia pateikti itin nedaug informacijos. Procesai, reikalaujantys mažiau administracinių gebėjimų, lemia aktyvesnį tiekėjų, ypač smulkiojo verslo, dalyvavimą ir didesnę konkurenciją vykdant viešuosius pirkimus bei gerina pirkimų rezultatus.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina Įstatymo projekte palikti šiuo metu galiojanti teisinį reguliavimą, kuriuo nustatyta pareiga visoms perkančiosioms organizacijoms pirkti per centrinės perkančiosios organizacijos elektroninį katalogą, jei ten yra jų poreikius atitinkančių prekių, paslaugų ar darbų.

Pažymėtina, kad viešųjų pirkimų centralizavimo procesas yra sudėtingas bei reikalaujantis skirti pakankamą dėmesį pasirengimui (perkančiųjų organizacijų pirkimų duomenų įvertinimui, procesų standartizavimui, žmogiškųjų ir finansinių išteklių užtikrinimui ir pan.), todėl siūlytina įvertinti galimybę nustatyti vėlesnę Įstatymo projekto įsigaliojimo datą.

Centrinės perkančiosios organizacijos taip pat atliks pirkimus tų biudžetinių ir viešųjų įstaigų – perkančiųjų organizacijų, kurios bus Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų vykdytojos. Tuo atveju, kai viešojo pirkimo procedūros bus atliktos nesilaikant Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, kils finansinių pasekmių. Atsižvelgiant į siūlomo centralizavimo mastą, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – Įstatymas) turėtų būti nustatomas teisinis pagrindas įtvirtinti tiesioginę centrinės perkančiosios organizacijos atsakomybę už finansines pasekmes jai padarius viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimų. Remiantis tuo, siūlytina Įstatymo 92 straipsnį papildyti nauja 11 dalimi:

„11. Nuostolių, atsiradusių dėl nustatytų netinkamų finansuoti išlaidų Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansuojamuose projektuose, apskaičiavimo ir sumokėjimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.“

Neaiški Įstatymo projekto 10 straipsniu keičiamo Įstatymo 82 straipsnio 2 dalies 1 punkte minimų „centralizuoto pirkimo“ ir „pirkimo perkančiosios organizacijos vardu“ atskirtis ir šio

straipsnio 9 dalyje papildomai įvardijama kita „pirkimo perkančiosios organizacijos naudai“ sąlyga. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad minėto straipsnio 9 dalyje nustatomos centrinės perkančiosios organizacijos atsakomybės ribos (jei tai lėmė nuo centrinės perkančiosios organizacijos priklausančios priežastys) neatitinka 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria yra panaikinama direktyva 2004/18/EB, nuostatų, įtvirtinančių besąlygišką centrinės perkančiosios organizacijos atsakomybę už jos atliekamas pirkimų procedūras.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo 2 straipsnio 2, 3 ir 22 dalyse apibrėžta centrinės perkančiosios organizacijos sąvoka ir jos vykdoma centralizuotų viešųjų pirkimų ir pagalbinė viešųjų pirkimų veikla, siūlytina atitinkamai suderinti Įstatymo projekto 12 straipsnyje nustatomas centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas.

Įstatymo projekto 13 straipsniu siūloma Įstatymą papildyti 82³ straipsniu, kuriame numatoma perkančiosioms organizacijoms sudaryti centralizuotos pirkimų veiklos paslaugų pirkimo sutartį. Pažymėtina, kad tokios administracinės sutarties, kuri reglamentuotų dviejų viešųjų juridinių asmenų tarpusavio teises ir pareigas, sudarymas yra nebūdingas viešajai teisei. Viešojoje teisėje vyrauja imperatyvus reglamentavimo metodas, kai įvairių institucijų teisės ir pareigos yra aiškiai ir išsamiai nustatomos norminiais teisės aktais, o viešieji juridiniai asmenys šiais teisės aktais vadovaujasi, neviršydami nustatytų kompetencijos ribų. Atsižvelgiant į tai, siūlytina atsisakyti Įstatymo projekto 13 straipsnio nuostatų.

1.2. Įstatymo projekte siūloma nuo 10 000 Eur iki 30 000 Eur padidinti ribą, iki kurios galima vykdyti neskelbiamą mažos vertės pirkimą. Pažymėtina, kad, pritarus siūlomam pakeitimui, didžioji dalis mažos vertės pirkimų, kurių vertė per metus siekia beveik 1 mlrd. Eur, galės būti vykdomi neskelbiant ir nesudarant galimybių tiekėjams varžytis dėl viešųjų pirkimų sutarčių. Ženklus neskelbiamo mažos vertės pirkimo ribos didinimas gali neigiamai paveikti smulkųjų ir vidutinį verslą bei konkurenciją vykdant viešuosius pirkimus. Įvertinus tai ir siekiant skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo konkurenciją vykdant viešuosius pirkimus, siūlytina numatyti 15 000 Eur ribą, iki kurios perkančioji organizacija gali vykdyti neskelbiamą mažos vertės pirkimą.

1.3. Įstatymo projekto 8 straipsnyje, kuriuo keičiamas Įstatymo 55 straipsnis, siūloma nustatyti, kad pirkimuose, kuriuose pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, perkančioji organizacija visada turėtų taikyti socialinius ir aplinkosaugos kriterijus. Minėtina, kad Įstatymo projekte išvardinti socialiniai ir aplinkosauginiai pasiūlymo vertinimo kriterijai kai kada gali būti perkančiųjų organizacijų sunkiai suprantami ir taikomi praktikoje. Taip pat pažymėtina, kad kai kurie siūlomi kriterijai nesuderinami su jiems iš Direktyvos 2014/24/ES kylančiu reikalavimu – pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu. Todėl kriterijai, susiję su bendra įmonės politika, negali būti taikomi pasiūlymams vertinti. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad strateginių tikslų perkančiosios organizacijos gali pasiekti ne tik nustatydamos pasiūlymų vertinimo kriterijus, tačiau ir sutarties vykdymo sąlygas, privalomus techninės specifikacijos reikalavimus. Pritariant Įstatymo projekte minimam siekiui ir atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina nekeisti Įstatymo 55 straipsnio, bet papildyti Įstatymo 17 straipsnyje išdėstytus pirkimų principus, kurie įpareigotų perkančiąsias organizacijas perkant prekes, paslaugas ir darbus siekti aplinkos apsaugos, socialinių tikslų Įstatymo projekte išvardintose srityse, taip pat skatinti inovacijų pasiūlą, o Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais taikyti privalomus reikalavimus ir (ar) kriterijus.

1.4. Įstatymo projekto 20 ir 21 straipsniais siūloma įvesti papildomą viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo grandį – ikiteisminį skundų nagrinėjimą Viešųjų pirkimų tarnyboje. Viešųjų

pirkimų tarnyba sprendimą dėl skundo turėtų priimti per 20 dienų nuo skundo gavimo dienos. Prireikus minėtas terminas gali būti pratęstas dar 20 dienų. Taigi pasirinkus papildomą ikiteisminio ginčų nagrinėjimo etapą, galėtų pailgėti viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimas. Siekiant užtikrinti efektyvų viešųjų pirkimų dalyvių teisių gynimą ir kiek įmanoma greitesnį ginčų nagrinėjimą, siūlytina tobulinti Įstatymo projektu siūlomą teisinį reguliavimą, kad nepailgėtų bendra viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo trukmė.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytas įstatymų nuostatas skundus ne teismo tvarka nagrinėjančios institucijos, atitinkamai Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba ir Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, kurių pavyzdžiais remiantis siūloma nustatyti ikiteisminių skundų nagrinėjimą Viešųjų pirkimų tarnyboje, atlikdamos įstatymuose nustatytas funkcijas, veikia nepriklausomai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina Įstatymo projektą papildyti nuostatomis, užtikrinančiomis ne teismo tvarka sprendimus priimančio subjekto nepriklausomumą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Viešųjų pirkimų tarnyba, įsigaliojus siūlomam reguliavimui, taptų peržiūros institucija, kaip ji suprantama pagal 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų pirkimų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, 2 straipsnį, kuriai pavedama užtikrinti veiksmingą perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų peržiūrą. Pagal Europos Sąjungos teisę bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimus peržiūros institucija, užtikrindama konfidencialios informacijos apsaugą, taip pat turi įvertinti kitos ginčo šalies teisę į gynybą. Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildomai įvertinti Įstatymo projekto 21 straipsnio nuostatas, kuriose nustatytas apribojimas tiekėjui, Viešųjų pirkimų tarnybai nagrinėjant skundą, susipažinti su komercine kitų ūkio subjektų paslaptimi.

Siekiant išvengti itin didelio ginčų kiekio ikiteisminėje institucijoje ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui teise ginti savo interesus, siūlytina Įstatymo projektą papildyti nuostatomis, nustatančiomis adekvataus, proporcingo mokesčio už ginčo nagrinėjimą dydį.

Atitinkamai turėtų būti keičiamos Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos, išskyrus pirkimų, susijusių su įslaptintos informacijos naudojimu, atvejus, ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo nuostatos.

1.5. Įstatymo projekto 7 straipsnyje, kuriuo keičiamas Įstatymo 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunktis, siūloma papildyti tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą, kuris leistų perkančiajai organizacijai iš pirkimo procedūros šalinti tiekėją, jei ji turi įtikinamų duomenų, kad tiekėjas dalyvauja pirkime vietoj kito asmens, kuriam būtų taikomas šiame punkte nustatytas pašalinimo pagrindas ir su kuriuo tiekėjas yra susijęs. Pagal Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 22 dalį tokie asmenys laikomi vienu ūkio subjektu. Pažymėtina, kad pagal Europos Sąjungos ir atitinkamai Lietuvos viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą susiję asmenys laikomi atskirais ūkio subjektais ir gali savarankiškai dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Direktyvoje 2014/24/ES, kaip ir ją įgyvendinančiame Įstatyme, įtvirtintas baigtinis ir neplečiamas tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindų sąrašas. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomas teisinis reguliavimas neatitiktų Direktyvos 2014/24/ES nuostatų ir nepagrįstai būtų susiaurintas viešuosiuose pirkimuose galinčių dalyvauti tiekėjų ratas ir taip sumažinta konkurencija, siūlytina nekeisti Įstatymo 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio.

1.6. Įstatymo projekto 3 straipsnyje, kuriuo keičiamas Įstatymo 25 straipsnis, siūloma nustatyti atvejį, kada perkančiosios organizacijos pirkimus galėtų vykdyti nesilaikydamos Įstatymo reikalavimų. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija Įstatymo reikalavimų galėtų nesilaikyti esant šioms sąlygoms: bendra sudaromų sutarčių vertė per finansinius metus neviršija 30 000 Eur ir atliekamas mažos vertės pirkimas. Taigi tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos vykdomas pirkimas neatitinka minėtų sąlygų, turėtų būti laikomasi Įstatymo reikalavimų. Atsižvelgiant į tai, siūlytina kaip perteklinio atsisakyti Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalies paskutinio sakinio.

Atkreiptinas dėmesys, kad net ir tuo atveju, kai pirkimas nesiekia Direktyvoje 2014/24/ES nustatytų sutarčių verčių, turėtų būti taikomi bendrieji Europos Sąjungos lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo, skaidrumo principai, jeigu pirkimas galėtų sulaukti tarptautinio susidomėjimo.

1.7. Įstatymo projekto 15 straipsnyje teigiama, kad valstybės viešųjų pirkimų politikos kryptys ir prioritetai nustatomi valstybės strateginio lygmens planavimo dokumentuose. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą Nr. XIII-3096 bet kurios politikos, įskaitant ir viešuosius pirkimus, kryptys (prioritetai) bus nustatomos pagal bendrą tvarką rengiamuose planavimo dokumentuose. Atsižvelgiant į tai ir siekiant teisės aktų suderinamumo, siūlytina reglamentuoti, kad valstybės viešųjų pirkimų politikos kryptys ir prioritetai nustatomi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymu.

1.8. Įstatymo projekto 18 straipsnio 5 dalyje siūloma papildyti Viešųjų pirkimų tarnybos funkciją, pagal kurią pasiūlymus dėl viešųjų pirkimų sistemos ir Įstatymo tobulinimo ji galėtų teikti ne tik už viešųjų pirkimų politikos formavimą atsakingai ministerijai, bet ir tiesiogiai Vyriausybei. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 38 straipsnio 1 dalį Viešųjų pirkimų tarnybos teikiama teisės aktų projektai turėtų būti vizuoti atitinkamos valdymo srities ministro, t. y. teikiamas teisės akto projektas turėtų būti derinamas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įvertinus tai ir šiuo metu galiojančią reguliavimą, siūlomas pakeitimas yra netikslingas.

1.9. Apmokėjimas už Viešųjų pirkimų tarnybos teikiamas pirkimų specialistų žinių patikrinimo organizavimo, pirkimų specialisto pažymėjimų išdavimo ir pratęsimo paslaugas laikytinas rinkliavos objektu, todėl siūlytina Įstatymo projekto nuostatas suderinti su Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo nuostatomis.

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-327 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-4878 ir siūlyti jį patikslinti – suderinti su Įstatymo projekto nuostatomis.

Ministras Pirmininkas

Ekonomikos ir inovacijų ministras

Lietuvos Respublikos
ekonomikos ir inovacijų ministras
Rimantas Sinkevičius

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Teisės departamento
direktorė
2020-10-08
Rūta Javaišienė

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Sąstatymo planavimo ir veiklos organizavimo
departamento Asmenų aptarnavimo ir
dokumentų valdymo skyriaus vadovė
Rūta Javaišienė
2020-10-08